

EL RECTOR TORRAMILANS, DE LLORET DE MAR, I LA SEVA VISIÓ DE L'ÈPOCA NAPOLEÒNICA

Joan Domènech i Moner

Acabem de commemorar els dos-cents anys de la Revolució Francesa, moviment que, per la seva transcendència ideològica, ultrapassà els límits de l'Estat veí i tingué una repercussió important arreu del món. La Revolució Francesa propicià, sense proposar-s'ho, l'aparició d'un personatge singular –Napoleó– que acabà imposant-se als governants revolucionaris i establí una dictadura personal que anà transformant el sistema de govern a gust del protagonista, el qual de destacat militar passà a Cònsul i de Cònsul a Emperador. L'ambició de Napoleó era notòria i aviat intentà el domini d'Europa. Espanya fou un dels objectius escollits, encara que de manera encoberta. Les idees liberals sorgides de la Revolució continuaren difonent-se igualment amb l'expansió de les tropes napoleòniques. És molt possible que, ben sovint, tanta por van fer les unes com les altres. És a dir, la reacció antifrancesa no sols comportà un sentiment independentista i de lluita contra un invasor físic, sinó que també suposà, moltes vegades, un intent de protegir-se contra la difusió d'una forma de pensar que ja havia fet por en els moments d'esclat revolucionari.

A vegades resulta difícil destriar una cosa de l'altra. Però les frases i matisacions dels qui han deixat testimonis escrits permeten adonar-se de moltes d'aquestes prevencions. Un dels escrits més sucosos que hem llegit amb les impressions sobre el pas de les tropes napoleòniques per les nostres terres és el que deixà el rector Mn. Joaquim Torramilans i Pujolar en un dels llibres de l'Obreria de Santa Cristina de Lloret de Mar i que, realment, posa de manifest la poca simpatia –lògica, d'altra banda, tractant-se d'un invasor– que mereixia el món francès a l'esmentat clergue. Mn. Torramilans vingué a Lloret possiblement quan ja la guerra del francès s'havia acabat però fou qui cregué oportú fer un resum de les vicissituds que la vila havia viscut, sobretot per justificar, com veurem tot seguit, el perquè no s'havien anat renovant els càrrecs directius de l'Obreria. El clergue que segurament visqué l'inici del conflicte fou Mn. Benet Rabassa, vicari de la parròquia, la direcció de la qual assumí l'any 1803 en substitució del rector Genís Pagès, que estava malalt, el

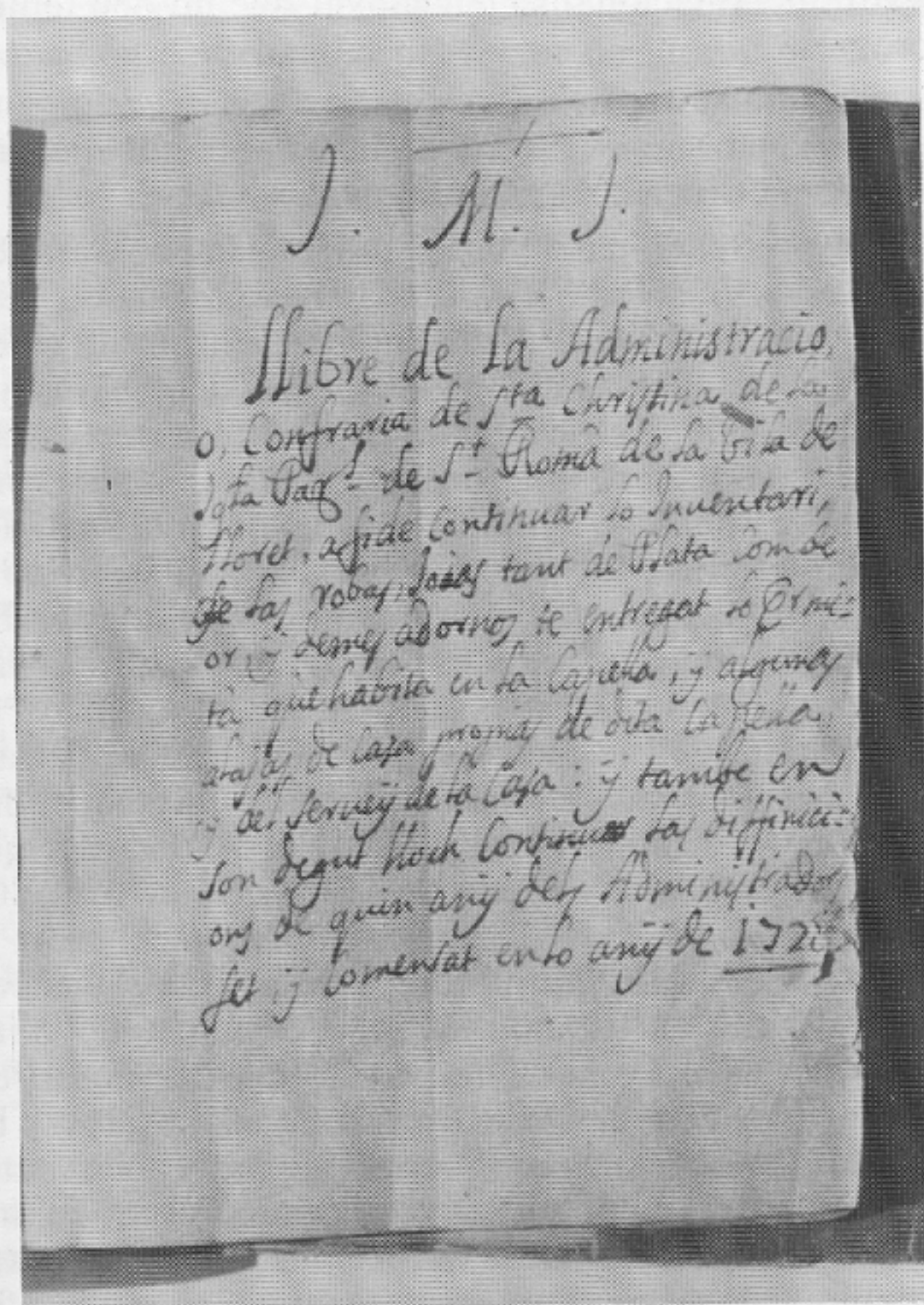
qual havia tingut una dilatada gestió (1765-1803). Sabem poques coses de Mn. Benet Rabassa i sembla que algun estudiós de les personalitats eclesiàstiques de Lloret situa encara, pel mig, Mn. Francesc Masoliver (1811-1812) i Mn. Josep Figueras i Pujolar, vicari. El redactor de les notes que pretenem referir en aquest article –Mn. Torramilans– també tingué una estada curta a Lloret, aproximadament entre 1814 i 1816, ja que aviat s'encarregà de la direcció espiritual dels lloretencs Mn. Carles Geronès.

Realment, per la documentació que fins ara hem consultat i les referències aplegades per altres estudiosos, no sembla pas que Lloret tingués cap protagonisme especial durant la Guerra del Francès. Ni la vila devia ésser excessivament important ni la situació portava implícit cap interès estratègic. Tot i això, com moltes d'altres, visqué les conseqüències del pas dels soldats i, sobretot, estigué des del començament en estat d'alerta donat que en la història lloretenca hi havia antecedents que predisposaven ja contra les tropes del país veí. En efecte, durant la guerra entre Espanya i França que tingué lloc entre 1689 i 1697, Lloret conegué el pas i l'acció de les tropes franceses i els soldats van incendiar el santuari de Sant Pere del Bosc l'any 1694, el mateix en què van prendre la ciutat de Girona. La por que els soldats napoleònics seguisin els sistemes dels seus predecessors va motivar diverses prevencions sobretot encaminades a deslliurar els santuaris de profanacions com les que s'havien produït a finals del segle XVII.

El rector Torramilans escriví la nota referida als fets passats entre 1808 i 1814 «ad perpetuam rei memoriam», com diu textualment a l'encapçalament de l'escrit i, de manera especial, perquè, en el futur, la gent no se sorprengués que els òrgans directius de l'Obreria no haguessin canviat durant aquells anys.

Fent un incís i per tal que s'entengui millor tot el context, hem d'aclarir que l'Obreria de Santa Cristina és la institució que al llarg dels temps ha tingut cura de l'administració i manteniment del santuari del mateix nom i de les festes i tradicions creades al seu voltant. Antigament estava formada per un parell de membres –quatre màxim– anomenats Obrers, que es renovaven quasi cada any. Hi havia també un nombre semblant d'Obreres que tenien una dedicació especial al santuari, en matèria d'embelliment i neteja, sobretot, i que, de manera especial, lluien personalment durant la Festa Major, en ocasió de ballar la Dansa de les Almorratges. Actualment, l'Obreria de Santa Cristina, adaptada a la Llei d'Associacions i amb una personalitat molt definida, segueix al peu del canó, amb un ventall d'activitats molt més ampli, dintre del qual, a part de la finalitat primordial que és el manteniment del santuari i de la devoció a la Santa, se n'hi afegeixen d'altres de caire cultural, social i cívic.

Tornem, però, a l'època objecte d'estudi. Els Obrers, com hem dit, s'anaven renovant gairebé anualment. De forma destacada almenys consta la renovació de l'Obrer Major, que era el responsable de la gestió i dels comptes. A partir de començament del segle XIX assistim a una desfilada de personatges que passen per aquest càrrec: Agustí Conill (1799-1800), Bonaventura Durall i Babí (1800-1801), Esteve Parés (1801-1803), Bonaventura Domènech (1803), Miquel Roger (1803-1804), Bonaventura Baví (1804-

Encapçalament del "Llibre de la administració o Confraria de Santa Christina",
de Lloret de Mar el 1720.

1806), Marc Guinart (1806-1807), Ramon Mataró (1807-1812), Climent Thomàs Maig (1812-1814), etc. Com hem pogut observar, els obrers majors passen un any –màxim dos– en el càrrec. La situació més sorprenent és la de Ramon Mataró i és això, precisament, el que tracta d'aclarir Mn. Joaquim Torramilans en la seva nota escrita en el *Llibre de Comptes obert l'any 1720* de l'Obreria.

«Admiraran, tal vegada, després de una llarga sèrie de anys nostres successors y descendents que llegiran la antecedent definició –escriu Torramilans a tall d'introducció– la causa perquè lo S^{or}. Ramon Mataró, Administrador predit, continuà per cinch anys la administració y no féu dimissió y substitució de ella en lo any immediat, com és costum».

Afegeix, tot seguit, que l'explicació que dona és perquè s'aclareixi la sorpresa, però immediatament introdueix ja una consideració política i assegura que també ho fa «perquè vagias ab recel quan tractas ab algun francès,

que per la sua conducta nacional se té guanyat que no deu tenir-se per tal si no trenca lo promès».

Tot seguit entra en la narració dels fets, partint del moment de la Revolució Francesa i de l'aparició en escena de Napoleó, amb el cognom del qual es permet fins i tot un divertit joc de paraules:

«Sàpias, lector prudent y patriota español, que la nació francesa, después de haber passat las borrascosas tempestats de una furiosa revolució, que comensà en lo any 1790, en la que arribaren al extrem de assassinar a son legitim Rey Lluís 16; después de diferents especies de governs que tingueren en lo decurs de aquella, al ultim se vejeren governats per un estranger natural de la Isla de Còrcega; aquest era un monstruo de ambició, un home sens fe ni lley, que no tenia altre política que la que li dictava la sua irreligió e impietat, ab la que reputaba per lícit tot quant li dictaba son capritxo revoltós: se anomenaba Napoleon Bonaparte, millor diríam Malaparte. Eixit de una alcúrnia la més vil y baixa; no content de empuñar lo cetro de la Franssa, se feu coronar Emperador de Francesos per lo Summo Pontífice Pio VII, a qui en recompensa después tingué esclavizat per molts anys. Per a complir las ideas de la sua desmesurada ambició comensà a empendrer las suas conquistas per las potencias del Nort, a la major part de las quals subjuguà més ab trampas y enganys que a forssa de armas. En lo any 1808 tenia ja o subdits o feudataris o aliats quasi a tots los Soberans del Nort y en est any posa en execució las ideas que de molt temps tindria trassadas per a subjugar igualment a nostre regne de España; ab capa de amistat y alianza que ell anomenaba molt cara, y en realitat fou carissima per nosaltres, (vegi's la ironia del rector), extragué de nostre Regne la flor del exèrcit y lo conduhí a Franssa per a ajudar-lo en las suas conquistas injustas y ab la mateixa capa de amistat la més falsa, introduhí en nostre regne en lo Febrer de lo any 1808 la flor de son exèrcit. Continuant las aparièncias de la mateixa amistat y alianza, als principis de Mars immediat se apoderà de las fortalesas de Figueras, Barcelona y Pamplona, y en seguida dirigí aquest la sua marxa per a apoderar-se de Madrit, Capital de nostre regne. Apostat son exèrcit en los punts més principals de nostre España, aparentà aquell malvat Emperador voler venir a Madrit a donar un òsculo de amistat *a su muy íntimo y querido aliado el Rey de España* (Torramilans reproduceix amb sornagueria les paraules textuais de Napoleó) y aquí apaciguar las desavenèncias que ell mateix havia suscitat y fomentat entre nostre família real, en virtud de las quals lo Rey Carlos IV havia fet dimissió de la corona a favor de son fill Fernando VII. Aquest Rey jove, desitjós de obsequiar a un hoste de tanta fama y de tan valiment, seduhit també dels emissaris que aquell pervers tenia ja en nostre regne, isqué a rebre-lo y engañat de las falsas promesas del primogènit de la mentida, no para fins arribar a Bayona, ahont troba aquell gran estafalari que semblant a Judas, ab lo promès òsculo de amistat lo trahí y encadenà, y en seguida de ell féu també anar a Bayona a tota la demés família real, qual rebé la mateixa paga que Fernando, pues tots foren conduhits a Franssa: tenint en son poder a tota la família real de España, de la que ab violència havia exigit una renúncia al trono de las Españas, obligant-la a que lo renunciassen a son favor...».

La constatació de les intencions de Napoleó, la reacció dels espanyols i el setge de Girona són descrits així pel rector de Lloret:

«Dueño també de la Capital y principals fortalesas de nostre Regne, creya aquella malvada bèstia que podria dominar-nos y subjugar-nos com ho havia lograt ab los esclaus que tenia en lo Nort, però li exiren vanas las suas ideas. Apenas hagué descubert las suas falsas y perversas ideas, apenas volgué regalar-nos per nostre Rey un seu germà anomenat Joseph, tan estrafalari com ell mateix, quant immediatament se commogueren totas las Provincias de España y alsant-se contra ell li declararen guerra. Ah, que rius de sanch no se derramaren en esta guerra! Que calamitats, misèrias, expatriacions, no se vejeren en ella! Llarch seria lo haber-ho de especificar; sols apuntaré lo que succehí en est nostre Corregiment y lo que esta Vila féu per a preservar la imatge de Sta. Christina y altres de la sua devoció. Apenas saberen los francesos de Barcelona que Catalunya se habia alsat, quant al instant isqueren per a castigar a aquells dignes espanyols que a forssa de armas y fins a derramar la última gota de la sua sanch volian conservar los drets de la Religió y del Rey y la independència de nostre Pàtria. Gerona fou una de las plassas primerament atacada, però Gerona los resistí y burlà obligant-los a retirar-se de sos alledors, refugiant-se a Barcelona y Figueras per dos vegadas, y a lo mateix los hauria obligat tercera vegada si la haguessen socorreguda, però en esta tercera vegada después de un rigorosíssim siti que durà set mesos y tres dias, obligada de la fam se vejé obligada a capitular y obrir las portas a aquella vil canalla, peraquè entrassen y se apoderassen de la ciutat, com ayxís ho verificaren en lo dia 11 de Desembre del Any 1809».

A tall d'incís voldríem remarcar que el rector Torramilans assumeix, com es dedueix del propi text i de les seves exclamacions, el sentiment espanyol, per dir-ho d'alguna manera. És a dir, queda ben clar que la Guerra de la Independència és un conflicte armat que pretén alliberar tot l'Estat Espanyol de les urpes dels francesos i en cap moment es parteix d'aquesta situació per aplicar-hi una estratègia que, de retruc, pugui afavorir la recuperació de les llibertats de Catalunya. Aquest punt, que ja es fa palès en la majoria d'altres fets contemporanis, queda ben clar en la narració del nostre clergue. Les seves al·lusions a la Pàtria tenen només una referència concreta: Espanya.

Hem vist com Torramilans situa el lector en el moment històric i detalla els antecedents que portaven Napoleó al poder i tot seguit explica el que aquest portà a cap i com es desplegà la guerra a casa nostra. Després fa una exposició de les prevencions que els lloretencs van prendre davant de l'orientació que agafaven els esdeveniments.

«Durant lo siti de Gerona feren varias correrias los francesos sitiadors, robant i matant tot quant se los prersentaba o los feya alguna resistència, profanant aixís mateix lo sagrat de los temples y santuaris. Esta vila, sempre devota y desitjosa de conservar las suas imatges, en las que posa tota la sua confianssa, extrangué de las suas respectivas capellas a las imatges de Maria Santísima de Gràcia venerada en la Capella dita de S. Pere del Bosch, a la de Sta. Christina, venerada en sa pròpia capella, y a la de S. Narcís, venerada en la de S. Quirse y a totas estas, junt ab las relíquias de la Iglésia Parroquial

y altres preciositats, ho tingueren decentment conduhit en los barcos durant lo temps de las fugidas, que fou antes de rendir-se Gerona, y después de rendida Gerona, en que se determinà estar-se quiets en casa, no volgué exposar-las restituint-las a sas pròpies capellas, pues que en un temps de una guerra tan devastadora haurien estat molt exposadas en capellas foràneas; per ayxò se determinà col·locar-las en la Iglésia Parroquial ahont poguessen ab llibertat los fiels desahogar sos esperits oprimits y suplicar-los a totas horas se servissen intercedir ab lo S^{or}. peraquè nos deslliuràs de la esclavitud a que intentaban subjectar-nos los perfidos francesos».

El rector Torramilans explica a continuació la successió de l'Obrer Administrador, els problemes que comportava i la solució final que s'adoptà.

«Durant los anys de la permanència de estas santas imatges en esta vila, en la sua respectiva diada se los consagraba la sua corresponent festa ab la possible decència y proporcionada a las crítiques circumstàncies de una guerra tan cruel. Sols se pensaba en fer-los la festa y en res se pensaba per fer la subrogació de nous Administradors, esperant podrian fer aquesta en lo dia que tan suspiraban en què ab llibertat y llibres de francesos podrian fer la funció a Sta. Christina ab la alegria que se acostuma; però per los inescrutables judicis de Déu, aquest dia tan suspirat no apareixia, per ayxò veyent que se allargaba tant, lo S^{or}. Ramon Mataró (que desde lo any mil vuit cents y set administraba la confraria de Sta. Christina y que en virtut del seu zel y vigilància salvà dels grans perills que succehiren en aquesta època las robas y alhajas de Sta. Christina) en lo any 1812 determinà posar per son successor en la Administració de dita Confraria al S^{or}. Clement Thomàs y Maig, patró. Aquest, continuant lo zel y vigilància de son antecessor, conservà ab igual cuidado lo que habia rebut, espectant a la administració de què se habia encarregat, y aquest fou lo que tingué la ditxa de tornar la imatge de la gloriosa Sta. Christina a la sua Capella antes de acabar lo temps de la sua administració, essent ja libre la España de la tirànica dominació dels francesos».

La fi de la glòria de Napoleó és narrada pel nostre rector des de la seva òptica, fent-hi participar notablement la Providència:

«Ohí lo cel los clamors y súplicas que de continuo li dirigian los fiels per a librar-se del domini despòtich del tirà de la Europa, lo antedit Napoleon Bonaparte, y ab uns progressos extraordinaris que contra ell lograren quasi tots los Soberans de la Europa colligats contra de ell, vejerem que en lo dia 31 de mars del any 1814 lograren entrar victoriosos a París, ahont decretaren la degradació de aquell malvat Emperador, confinant-lo a la Isla de Elba».

En arribar aquí, el subconscient del rector Torramilans es rebel·la i no pot deixar d'expressar el seu sentiment propi:

«Demasiada fou la fortuna que ell tingué –clama el nostre clergue– no donant-li altre càstich que la degradació y desterro a dita Isla, qual li donaren ab tota propietat y soberania, pues que si lo haguessen hagut de processar y castigar conforme mereixian los seus delictes, no crec que lo ingeni més perspicàs puga imaginar una pena ab què aquell malvat pogués satisfer de

condigne per los molts delictes que cometé y féu cometre y per la molta sanch que féu derramar».

La darrera situació de l'emperador francès ve explicada així:

«Degradat i confinat a dita Isla de Elba, restituiren los Soberans del Nort a Lluís 18 al trono de la Franssa y limitaren aquesta potència als confins que tenia antes de la revolució. En virtut de estos límits que li prescrigueren, desocuparen totas las plassas y forts que guarnian fora del antich regne de Franssa y de est modo quedà la nostre España felizment libre de la opressió en què per lo espay de mes de sis anys la tingueren los partidaris del impio Bonaparte».

El retorn a la normalitat a Lloret és el comentari que se'ns fa a continuació:

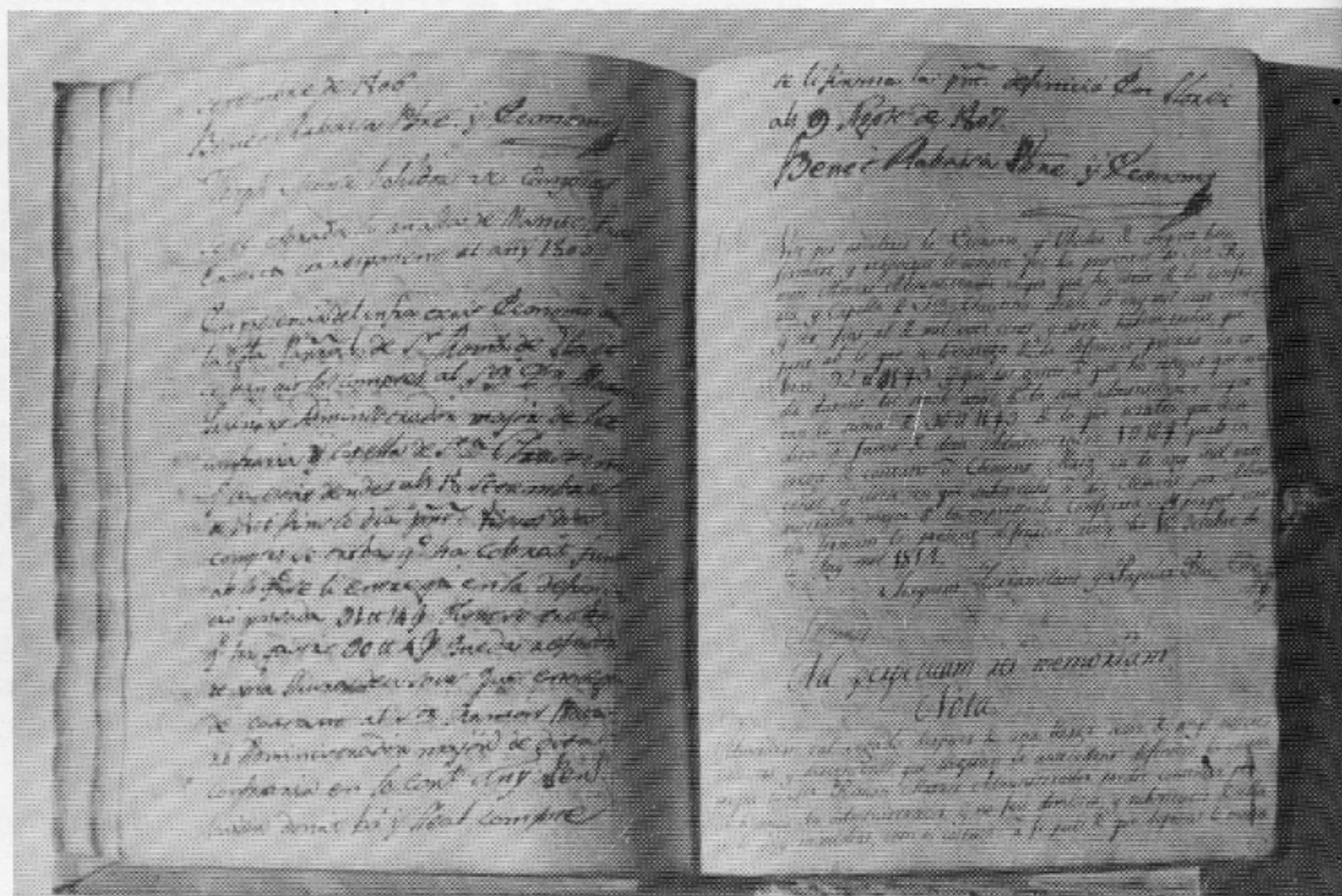
«Veyent-nos libres de la esclavitut y perills que motivaren la translació de las expressadas imatges, pensarem tornar-les a las suas respectivas capellas. Comenssàrem per la imatge de Nostra S^{ora}. de Gràcia, qual fou restituïda a la sua pròpia capella en lo dia dos de maig; después la de S. Narcís, la restitució de la qual fou en lo dia 19 de juny; en seguida la de Sta. Christina, qual fou aportada en la sua propria capella en lo mateix dia de la sua festa, dia 24 de juliol, celebrant-se en aquest any la funció ab la solemnitat ab què acostumaba celebrar-se antes de la guerra, y que per causa de esta se habia suspès en lo temps que ella durà y finalment en lo dia 23 de octubre aportàrem també ab la solemnitat possible a la capella de Sta. Christina la imatge de Maria Santíssima de Bona nova, y la collocàrem en son propri altar; la qual per las mateixas causas la pietat y devoció dels fills de Pau Domènech, que cuidan de dita imatge y son altar, procuraren extraurer-la de los perills y a imitació de las demás imatges, tenir-la en la Vila durant la guerra y después solicitar que fos restituïda a la sua propria habitació».

Acaba la narració amb el desig vehement que mai es repeteixin fets semblants. El rector aprofita per fer un paral·lisme entre el retorn de les imatges al santuari respectiu, retrobant així la seva casa, i el retrobament de tots els mortals el dia de demà, a la Glòria del Cel:

«Déu fassa la gràcia, y ab ell intercedescan nostres sants, que per igual o altre motiu ni nosaltres ni nostres successors hajam de fer novament semblants diligèncias y que los Sants agraïts al bon zel ab què habem procurat salvar las suas imatges dels perills dels francesos y tan altre vil canalla com ha corregut en esta guerra, nos deslliurian a nosaltres de tots los perills a què intenten fer-nos caurer nostres enemichs, món, dimoni i carn, mentres vivim en esta vall de llàgrimas; y que del modo que libres y victoriosos de aquells malvats iconoclastas o perseguidors de las sagradas imatges habem tingut la satisfacció de veurer-las trasladadas desde esta Iglésia ahont en algun modo estaban desterradas a la mística Sion de la sua pròpia habitació, ayxís també per la sua intercessió, libres y victoriosos de los nostres expressats enemichs que nos fan guerra en esta vall de llàgrimas, tingam la altre major satisfacció de veurer-nos trasladats de est món, ahont pròpiament estam desterrats, a la pàtria de la celestial Jerusalem, ahont en companyia de nostres Sants, per tota una eternitat, pugam cantar las alabansas

al Déu de las victòrias. Ayxís, en nom de tots los parroquians, ho desitja y suplica Joaquim Torramilans y Pujolar, Pbre y Ecònomo de Lloret».

Fins aquí, doncs, una constatació més de les angoixes i tribulacions que la Guerra del Francès comportà a casa nostra, a través del testimoni eloqüent d'un rector de poble que no s'amagava pas de deixar evident el despreci que sentia per l'home que durant uns anys fou, vulgues que no, l'amo d'Europa.

Interior del llibre